

PRILOGA 1: Opis območja čezmerne onesnaženosti, analiza stanja onesnaženosti, viri onesnaževanja, vpliv virov onesnaženosti, ukrepi za zmanjšanje onesnaženosti, odgovorni organi za izvajanje ukrepov

1. Opis območja prekomerne onesnaženosti

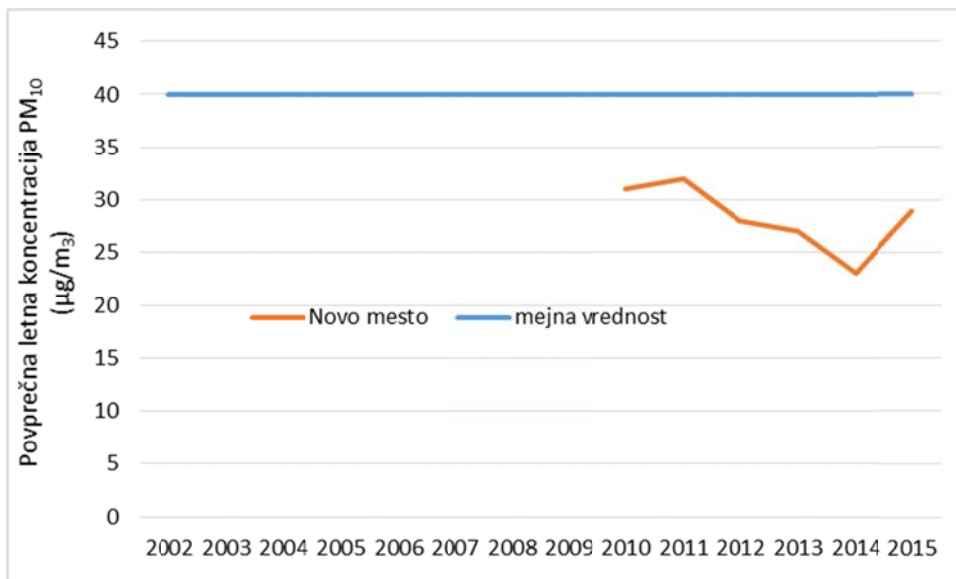
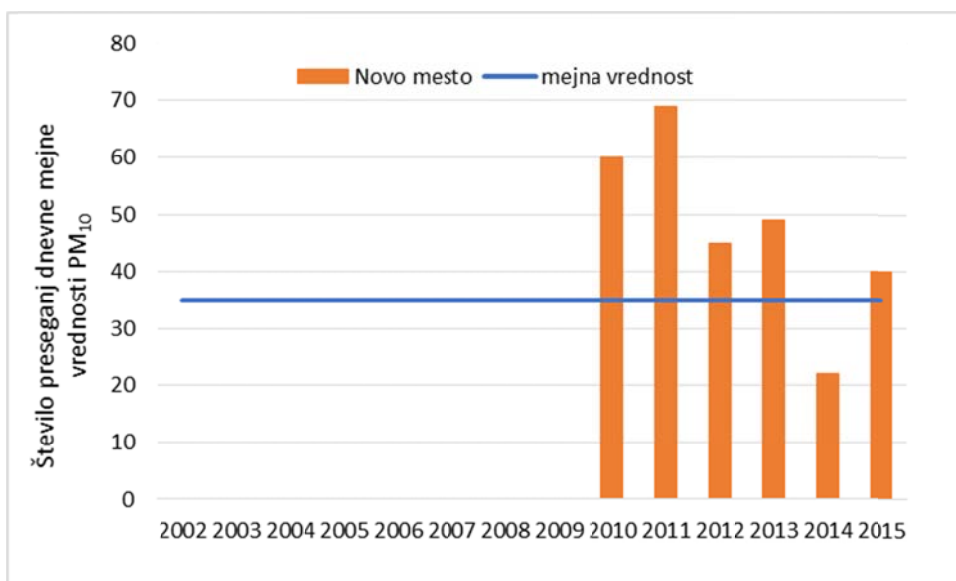
Območje čezmerne onesnaženosti, ki obsega Mestno občino Novo mesto, je opredeljeno kot podobmočje SIC_NM v območju SIC (celinsko območje). Na tem podobmočju so glede na Uredbo o kakovosti zunanjega zraka (Uradni list RS, št. 9/11 in 8/15) presežene mejne vrednosti za delce PM₁₀, zato je območje uvrščeno v I. stopnjo onesnaženosti. Območje prekomerne onesnaženosti SIC_NM se nahaja v gričevnati pokrajini Dolenjske. Na območju Mestne občine Novo mesto, ki obsega 236 km², živi približno 36.500 prebivalcev. Največje naselje je Novo mesto ob zavoju reke Krke. Območje je slabo prevetreno. V hladni polovici leta pogosto nastajajo temperaturne inverzije, ki poslabšajo razmere in omogočajo širjenje onesnaženosti zraka. Na lokaciji Novo mesto se od leta 2010 izvajajo meritve koncentracij delcev PM₁₀. Gauss-Kruegerjevi koordinati, tip merilnega mesta in tip območja so podani v preglednici 1.

Preglednica 1: Gauss-Kruegerjevi koordinati, tip merilnih mest in tip območja na podobmočju SIC_NM za merilno mesto v okviru državne merilne mreže za spremljanje kakovosti zunanjega zraka

Merilno mesto	GKKy	GKKx	Tip merilnega mesta	Tip območja
Novo mesto	514163	73066	ozadje	mestno

2. Raven onesnaženosti z delci PM₁₀

Za delce PM₁₀ so predpisane letne in dnevne mejne vrednosti. Letna mejna vrednost znaša 40 µg/m³, dnevna mejna pa 50 µg/m³ in je lahko presežena največ 35-krat v koledarskem letu. Rezultati meritev ravni onesnaženosti z delci PM₁₀ v obdobju 2010–2015 so prikazani na slikah 1 in 2. Na sliki 1 so prikazane povprečne letne koncentracije delcev, na sliki 2 pa število preseganj dnevne mejne vrednosti v posameznem koledarskem letu. Letna mejna vrednost na merilnem mestu v Novem mestu v obdobju izvajanja meritev ni bila presežena. Bolj problematična so preseganja dnevne mejne vrednosti, ki so omejena na hladno polovico leta. Najbolj problematični meseci so januar in februar ter november in december. V Novem mestu dovoljeno število preseganj dnevne mejne vrednosti v obdobju 2010–2015 ni bilo preseženo le v letu 2014. Razlike med posameznimi leti so predvsem posledica vremenskih razmer v hladni polovici leta. Višje koncentracije delcev in s tem tudi večje število preseganj so povezani z daljšimi obdobji stabilnega vremena, ko prihaja do izrazitih temperaturnih inverzij. Po drugi strani pa so daljša padavinska obdobja, pogosti prehodi vremenskih front in višje temperature povezani z nižjimi ravnmi delcev.

Slika 1: Povprečne letne vrednosti PM₁₀ na merilnem mestu v Mestni občini Novo mestoSlika 2: Število preseganj dnevne mejne vrednosti PM₁₀ na merilnem mestu v Mestni občini Novo mesto

3. Viri onesnaževanja

Izpusti celotnega prahu iz industrijskih virov na območju Mestne občine Novo mesto v letu 2014 so prikazani v preglednici 2, primerjava z letom 2011 pa v preglednici 3. Primerjava med letoma 2011 in 2014 kaže, da se je obseg izpustov industrijskih virov v tem obdobju zmanjšal.

Preglednica 2: Emisije celotnega prahu iz industrijskih virov na območju Mestne občine Novo mesto v letu 2014 (vir: REMIS, Register nepremičnih virov onesnaževanja zraka v Sloveniji)

Vir	Emisije celotnega prahu (kg/leto)
URSA SLOVENIJA, d. o. o.	3.718
Revoz d. d.	878
Jata – Emona d. o. o., mešalnica krmil	330
TPV d. d., PE Novo mesto	248
KRKA, d. d.	239
TPV Avto d. o. o., PE Novo mesto	32
BOBIČ YACHT INTERIOR, notranja oprema d. o. o.	14
Drugi viri *	1
Skupaj	5.460

*posamezni vir ne presega 10 kg na leto

Preglednica 3: Emisije celotnega prahu iz industrijskih virov na območju Mestne občine Novo mesto v letih 2011 in 2014

Leto	Emisije celotnega prahu (kg/leto)
2011	8.919
2014	5.460

Na merilnem mestu Novo mesto je bilo med 9. 1. 2013 in 12. 1. 2014 izvedeno vzorčenje z namenom določitve virov z receptorskim modeliranjem. V preglednici 4 so prikazane ravni delcev, vključno s prekoračitvami dnevne mejne vrednosti. Porazdelitev po virih v celotnem in zimskem obdobju, ki je bila pridobljena z modelom PMF (Positive Matrix Factorization), je prikazana v preglednici 5. Rezultati receptorskega modeliranja kažejo, da na ravni delcev vplivajo trije poglobitvi viri, ki so na letnem nivoju zastopani približno v enakih deležih. Delež prometa in resuspenzije na letnem nivoju predstavlja 35 %, v zimskem obdobju pa 21 %. Delež sekundarnih anorganskih delcev, ki nastajajo z oksidacijo in pretvorbo plinastih izpustov (predvsem SO₂, NO_x in NH₃) znaša približno tretjino tako na letnem nivoju kot tudi v zimskem času (letni nivo 35 %, zimsko obdobje 37 %). Ravni sekundarnih delcev so regionalne in odražajo stanje na širšem območju, saj nanje bolj kot lokalni izpusti vpliva gibanje zračnih mas. Izpusti zaradi izgorevanja lesne biomase predstavljajo v zimskem obdobju 42 %, na celoletni ravni pa 30 %. V zimskem času so posebej obravnavani dnevi s preseženo dnevno mejno koncentracijo delcev PM₁₀. Rezultati so prikazani v preglednici 6. Povprečna dnevna koncentracija v dneh, ko je prišlo do preseganja, je znašala 65 µg/m³. V primerjavi z dnevi, ko dnevna mejna vrednost ni bila presežena, se je najbolj povečal delež zaradi izgorevanja lesne biomase. Delež tega vira je bil v teh dneh 51 %, kar je v povprečju kar 33 µg/m³.

Preglednica 4: Povprečne koncentracije delcev PM₁₀ in število prekoračitev mejne dnevne vrednosti na merilnem mestu Novo mesto

	Delci PM ₁₀	
	Cp [µg/m ³]	>MV
zima (9. 1.–31. 3. 2013 in 1. 10. 2013–12. 1. 2014)	37	43
poletje (1. 4.–30. 9. 2013)	16	0
celotno obdobje (15. 1. 2014–16. 1. 2015)	27	43

Cp .... povprečna koncentracija v danem obdobju

MV .... število primerov s preseženo dnevno mejno vrednostjo 50 µg/m³

Preglednica 5: Viri delcev PM₁₀ s pripadajočimi kazalniki, določeni s statističnim modelom PMF

Prevladujoči kazalniki	Časovni vzorec pojavljanja	Vir delcev	Delež vira celotno obdobje	Delež vira zima
levoglukoza, PAH, kalij, EC, OC, kadmij	zima	izgorevanje biomase	30 %	42 %
nitrat, sulfat, amonij	celo leto	sekundarni anorganski delci	35 %	37 %
aluminij, kalcij, magnezij, železo, kobalt, galij, vanadij, cink, mangan, baker, krom železo, antimon, EC	celo leto	promet, resuspenzija	35 %	21 %

PAH: benzo(a)antracen, benzo(b,j,k)fluoranten, benzo(a)piren, indeno(1,2,3-cd)piren, dibenzo(a,h)antracen
 EC-elementarni ogljik, OC-organski ogljik

Preglednica 6: Porazdelitev virov delcev PM₁₀ glede na njihovo koncentracijo (nad in pod 50 µg/m³) v zimskem času 4. 11. 2010–8. 2. 2011

Vir delcev	$C_{PM10} < 50 \mu\text{g}/\text{m}^3$		$C_{PM10} > 50 \mu\text{g}/\text{m}^3$	
zgorevanje biomase	11 µg/m ³	37 %	33 µg/m ³	51 %
sekundarni anorganski delci	11 µg/m ³	38 %	22 µg/m ³	34 %
promet, resuspenzija	7 µg/m ³	25 %	10 µg/m ³	15 %

4. Ukrepi za zmanjšanje onesnaženosti in odgovorni organi za izvajanje ukrepov

Cilja ukrepov za zmanjšanje onesnaženosti zraka sta zmanjševanje emisij zaradi ogrevanja stavb (URE in OVE, manjša uporaba fosilnih goriv) in zmanjševanje emisij prometa. Del ukrepov, ki ne zahtevajo velikih finančnih virov, je usmerjenih v promocijo, komuniciranje, ozaveščanje, informiranje ciljnih javnosti in predstavitve dobrih praks in so enakovredni tistim, ki zahtevajo znatna finančna sredstva.

4.1 Ukrepi na področju spodbujanja učinkovite rabe energije in obnovljivih virov energije

Temeljni cilj pri načrtovanju ukrepov glede ogrevanja stavb je zmanjšanje potrebe po toplotni energiji. V naslednjem koraku so ukrepi usmerjeni v spodbujanje ogrevanja stavb z daljinskim ogrevanjem, vključno z DOLB, ter ogrevanja s plinom na zgoščenih območjih poselitve. Na preostalem delu nezgoščene poselitve so ukrepi usmerjeni v spodbujanje zamenjave zastarelih malih kurilnih naprav z novimi ali s toplotnimi črpalkami in ozaveščanje ter informiranje uporabnikov teh naprav o načinu upravljanja, ki povzroča čim manjše izpuste delcev.

4.1.1 Ogrevanje s plinom

4.1.1.1 Širitev plinovodnega omrežja

Občina bo skupaj s koncesionarjem dogradila plinovodno omrežje znotraj obstoječega območja plinifikacije.

Nosilca ukrepa: občina, koncesionar.

4.1.1.2 Priklučevanje objektov na plinovodno omrežje

Plin je okolju prijazno in najbolj kakovostno fosilno gorivo. Ker ima občina večinoma vzpostavljeno plinovodno omrežje, bo občane na območjih spodbujala k priklučevanju objektov nanj.

Država lahko za nakup plinskih kondenzacijskih kotlov zagotavlja dodatne spodbude na območjih, kjer je kot prednostni način ogrevanja določena oskrba z zemeljskim plinom.

Država bo spodbujala zavezance v skladu z Uredbo o zagotavljanju prihrankov energije (Uradni list RS, št. 96/14), da bodo na območju občine izvajali ustrezne investicije iz uredbe s ciljem povečanja števila gospodinjstev, ki se bodo priklučila na plinovodno omrežje.

Nosilki ukrepa: država, občina.

4.1.2 Ukrepi na področju naprav za ogrevanje gospodinjstev

4.1.2.1 Dodatno spodbujanje zamenjav obstoječih kurilnih naprav z ustrežnejšimi kurilnimi napravami in drugimi načini ogrevanja z obnovljivimi viri energije

Zastarele kurilne naprave za ogrevanje gospodinjstev so eden izmed glavnih virov onesnaževanja zraka z delci PM₁₀. Da bi spodbudili pospešeno zamenjavo zastarelih kurilnih naprav s sodobnejšimi, varnejšimi in varčnejšimi (energetska učinkovitost novih kurilnih naprav je najmanj 90 %) in hkrati upoštevali cilje za povečanje deleža obnovljivih virov v energetske bilanci na državni ravni, se v okviru razpisov države za spodbujanje vgradnje sodobnih kurilnih naprav na biomaso, toplotnih črpalk in drugih načinov uporabe obnovljivih virov energije za ogrevanje določijo ugodni pogoji. Deležu spodbud, ki veljajo za območje celotne države, se dodajo sredstva občine, ki subvencionira priklučevanje in druge ukrepe na področju daljinskega ogrevanja ter priklučevanje na plinovodni sistem in nabavo novih plinskih peči.

Subvencije države za nakup kurilnih naprav na lesno biomaso na območjih, ki je v skladu z občinskimi akti predvideno za daljinsko ogrevanje ali oskrbo z zemeljskim plinom kot prednostnima načina ogrevanja, ne bo mogoče dobiti.

Vgradnja toplotnih črpalk na območju, kjer je kot prednostni način ogrevanja določena uporaba zemeljskega plina, in na območjih, kjer ni določen prednostni način ogrevanja, se lahko spodbuja z dodatnimi subvencijami države in občine.

Nosilki ukrepa: država, občina.

4.1.2.2 Svetovanje občanom in informiranje občanov glede malih kurilnih naprav in merjenje vlažnosti lesne biomase

Izvajalci dimnikarskih storitev letno prihajajo v gospodinjstva, ki imajo male kurilne naprave na trdno gorivo, s čimer lahko bistveno vplivajo na porabo goriv, in sicer tako na njihov izkoristek kot na izpuste delcev iz malih kurilnih naprav.

Izvajalci dimnikarskih storitev bodo ob vsakem obisku in opravljanju storitev sprotno ocenjevali:

- stanje male kurilne naprave in ustreznost njene uporabe (vzdrževanje, pomanjkljivosti, dovod zraka ipd.),
- stanje dimnika in odvodnih naprav ter njihovo čiščenje in vzdrževanje,
- stanje trdnih goriv (da so brez kemičnih primesi in premazov; vlažnost drv) in primernost njihovega skladiščenja.

Izvajalci dimnikarskih storitev bodo informirali uporabnike dimnikarskih storitev o energetski učinkovitosti malih kurilnih naprav in svetovali glede izbire, vzdrževanja in uporabe malih kurilnih naprav in z njimi povezanih dimovodnih naprav, zračnikov in pomožnih naprav.

Izvajalci dimnikarskih storitev kot sestavni del svoje dejavnosti svetujejo občanom glede uporabe malih kurilnih naprav, vključno s pregledom kakovosti in meritvami vlažnosti lesne biomase ter posebnim poudarkom na preprečevanju kurjenja vlažnih drv. Ob morebitnih manjših pomanjkljivostih na napravah in gorivu bodo občanom dana priporočila in navodila, kako jih odpraviti, da bodo doseženi boljši izkoristek goriva, manjši izpusti delcev in večja varnost uporabe kurilnih naprav. Ministrstvo, pristojno za okolje, bo organiziralo dodatno izobraževanje vseh izvajalcev dimnikarskih storitev, zagotovilo zgibanke in finančno pokritje dodatnih stroškov izvajalcev dimnikarskih storitev.

Ministrstvo, pristojno za okolje, bo v letu 2017 vsem izvajalcem dimnikarskih storitev zagotovilo merilnike vlažnosti drv.

Izvajalci dimnikarskih storitev bodo ob vsakem opravljanju storitev gospodinjstvu ponudili meritev vlažnosti drv, v vsakem primeru pa jo morajo opraviti na zahtevo gospodinjstva.

Izvajalci dimnikarskih storitev bodo ob opravljenih storitvah, če bodo izmerili, da ima mala kurilna naprava majhen izkoristek in prevelike izpuste, gospodinjstvom svetovali zamenjavo naprave s sodobnejšo in jih seznanili z možnostjo dodatne finančne spodbude za zamenjavo zastarelih malih kurilnih naprav, ki jo zagotavlja država na območjih preseganj prek razpisov Eko sklada po odlokih o načrtu za kakovost zraka.

Občinska uprava bo zagotovila promocijo svetovanja izvajalcev dimnikarskih storitev v občinskih sredstvih javnega obveščanja.

Ocenjuje se, da je glede na sedanje stanje s pravilnim vzdrževanjem naprav in uporabo zračno suhe biomase tehnično mogoče zmanjšati izpuste delcev iz obstoječih malih kurilnih naprav v povprečju za 50 %, porabo goriva pa za 15 %. Cilj je, da v treh letih z izobraževanjem in ozaveščanjem občanov dosežemo 20-odstotno zmanjšanje emisij trdnih delcev iz malih kurilnih naprav na trdno gorivo ter hkrati zmanjšamo porabo trdnih goriv za 10 % samo s tem ukrepom.

Nosilci ukrepa: država, občina, izvajalci dimnikarske javne službe.

4.1.2.3 Izobraževanje in vzpostavitev posebnega spletnega mesta za umno uporabo lesne biomase kot goriva v malih kurilnih napravah

Ministrstvo, pristojno za okolje, v sodelovanju z ministrstvom, pristojnim za gospodarstvo, in ministrstvom, pristojnim za gozdarstvo, vzpostavi, vzdržuje in izboljšuje odzivno spletno mesto za umno uporabo lesne biomase kot goriva v malih kurilnih napravah. Občina vzpostavi povezavo na spletno stran tega ministrstva.

Za uspešno uporabo informacij s spletnih mest se izvaja promocija spletnega mesta, informacije pa se lahko sporočajo gospodinjstvom tudi na druge načine. Občina pred vsako kurilno sezono na krajevno primeren način oglašuje spletno mesto in v sodelovanju z ministrstvom, pristojnim za okolje, po svoji oceni na podlagi vsebin s spletnega mesta v gospodinjstva dostavlja ustrezna tiskana gradiva.

Ministrstvo, pristojno za okolje, pred začetkom kurilne sezone in v posebnem obdobju možnega poslabšanja kakovosti zraka v okviru napovedi objavi tudi informacijo o pomembnosti pravilne uporabe lesne biomase kot goriva v malih kurilnih napravah in o drugih ukrepih, ki zmanjšujejo izpuste.

Nosilki ukrepa: država, občina.

4.1.2.4 Izvajanje poostrenega nadzora nad kurjenjem odpadkov v malih kurilnih napravah

Država izvaja poostren nadzor nad kurjenjem gorljivih odpadkov v malih kurilnih napravah. V ta namen bo povečala učinkovitost delovanja dimnikarske službe za izvajanje tega ukrepa in izboljšala sistem za izvedbo ukrepa.

Ministrstvo, pristojno za okolje, bo v enem letu od sprejetja tega odloka pripravilo vse potrebne predpise in zagotovilo učinkovit sistem za nadzor ob sumu kurjenja gorljivih odpadkov v mali kurilni napravi.

Ministrstvo, pristojno za okolje, bo v enem letu od sprejetja tega odloka povečalo odzivnost ob prijavi suma kurjenja gorljivih odpadkov v malih kurilnih napravah.

Inšpektorat, pristojen za okolje, ob začetku kurilne sezone, enkrat v kurilni sezoni in enkrat izven kurilne sezone izvaja povečano število poostrenih nadzorov. Pri tem sodeluje tudi z ministrstvom, pristojnim za zdravje, tako, da ob ugotovljenih kršitvah intenzivno in sprotno komunicira z javnostjo, da se take kršitve v celoti odpravijo.

Nosilka ukrepa: država.

4.1.2.5 Zagotavljanje kakovosti lesnih goriv v malih kurilnih napravah prek skupne spletne platforme

Država vzpostavi platformo za trženje lesnih goriv v Sloveniji. Platformo vzpostavi in upravlja Gozdarski inštitut Slovenije.

Gozdarski inštitut Slovenije bo vzpostavil tudi posebno spletno stran, kjer bodo vsi ponudniki lesne biomase ponujali svoje produkte. Na spletnih straneh bodo objavljene tudi dobre prakse o kakovosti goriv in informacije glede priprave in prodaje lesne biomase za ogrevanje (tehnologije, varnost, analize, napovedi, potrebe lesne industrije, stanje in zdravje gozdov, tržna poročila in napovedi ipd.).

Nosilka ukrepa: država.

4.1.2.6 Vzpostavitev in delovanje mobilnega predstavitvenega centra za kurjenje v malih kurilnih napravah

Država bo v letih 2017 in 2018 vzpostavila mobilni predstavitveni center za kurjenje v malih kurilnih napravah (v nadaljnjem besedilu: MPCMKN) s ciljem celovitega prikaza pravilne priprave drv in pravilnega kurjenja v mali kurilni napravi. S prikazom v fizični in digitalni obliki bodo zdajšnji in prihodnji uporabniki malih kurilnih naprav pridobili potrebna znanja in informacije za gospodarno in okolju prijazno uporabo malih kurilnih naprav.

Država bo v sodelovanju z občino zagotavljala, da bo MPCMKN deloval v celotni občini s poudarkom na pravilni pripravi drv v zimsko-pomladanskih mesecih in za pravilno kurjenje v malih kurilnih napravah v mesecih pred začetkom kurilne sezone.

Nosilki ukrepa: država, občina.

4.1.2.7 Vzpostavitev in delovanje regijskega energetskega poligona v Novem mestu

Država bo v sodelovanju z izobraževalnim sistemom spodbujala vzpostavitev regijskega energetskega poligona, ki bo usmerjen v najsodobnejše rešitve za področje obnovljivih virov energije in učinkovite rabe energije v povezavi z doseganjem ciljev varstva zraka po tem odloku.

Nosilka ukrepa: država.

4.1.2.8 Sanitarno čiščenje slovenskih gozdov in uporaba še uporabne lesne biomase kot trdno gorivo v kotlovnica daljinskega ogrevanja

Eden od virov slabše kakovosti lesne biomase so zaradi bolezni ali lokalnih ujm podrti ali poškodovana drevesa v gozdovih, ki jih lastniki gozdov ne pospravijo pravočasno, nato pa se

vseeno uporabijo kot kurivo slabše kakovosti (premalo sušeno in »okuženo« z glivami). Drevesa, ki trajno ostanejo v gozdu, so vir novih okužb (kostanj, jesen, lubadar na iglavcih ipd.).

Država in občina bosta v sodelovanju z gozdarskim sektorjem, lastniki gozdov in javnimi podjetji s področja oskrbe s toplotno energijo načrtovali, organizirali in izvajali nekajletne aktivnosti, da se bo les, ki ima še potrebno kurilno vrednost, v celoti pospravil in uporabil kot gorivo v kotlovnica daljinskega ogrevanja.

Les, ki se bo uporabil kot kurivo, bo po predhodni preverbi možnosti izrabe uporabljen v kurilnicah na lesno biomaso.

Nosilki ukrepa: država, občina.

4.1.2.9 Obvladovanje nenadnih velikih presežkov lesne biomase po ujmah in izbruhih bolezni v gozdovih

Zaradi nenadnih ujm (žledolomi, viharji, plazovi) in občasnih obolezosti gozdov (lubadar, kostanjev rak, šiškariča in druge) je pričakovati dokaj redno zagotavljanje lesa nizkega cenovnega razreda, ki ga je mogoče predelati v lesne polproizvode (iverka, papirna »kaša« itd.). En del te lesne mase ni več uporaben niti za takšno predelavo, ampak je primeren samo za lesno biomaso za kurjenje v kurilnih napravah.

Cilj je, da se za lesnopredelovalno industrijo porabi večina tega lesa, preostali del lesa in mehanski ostanki od spravila lesa pa se uporabijo kot kurivo v kotlovnica daljinskega ogrevanja.

Država in občina bosta v sodelovanju z gozdarskim sektorjem, lastniki gozdov in javnimi podjetji s področja oskrbe s toplotno energijo načrtovali, organizirali in izvajali nekajletne aktivnosti »pospravljanja« poškodovanega lesa kot odgovor na ujme in bolezni.

Les, ki se bo uporabil za kurivo, bo po predhodni preverbi možnosti izrabe uporabljen v kurilnicah na lesno biomaso.

Nosilci ukrepa: država, občina, Zavod za gozdove Slovenije.

4.1.2.10 Uporaba zelenih sekancev za ogrevanje v skupinskih kurilnih napravah

Za proizvodnjo toplote in/ali elektrike v večjih sistemih se lahko kot energent uporabljajo zeleni lesni sekanci. To so sekanci, ki imajo večji delež listov in iglic ter drobne vejevine. Vsebnost vode je večja ($w \% > 50 \%$), večji je tudi delež fine frakcije. Kot surovina za izdelavo zelenih lesnih sekancev se uporabljajo predvsem sečni ostanki (vejevina, vrhači). Ekonomičnost izdelave zelenih lesnih sekancev je večinoma odvisna od tehnologije sečnje in spravila. V Sloveniji ostaja velik del sečnih ostankov neizkoriščen, glavni vzrok pa so predvsem stroški zbiranja in izdelave ter nerazvit trg s takimi sekanci. V Sloveniji namreč ni večjega odjemalca zelenih sekancev, za razvoj domačega trga pa ni dovolj samo razvoj povpraševanja, potrebni sta tudi analiza tehnoloških rešitev in ocena realnih stroškov proizvodnje, torej ocena ekonomičnosti celotne verige (od gozda do končnega skladišča). Praviloma so zeleni sekanci najcenejša oblika lesnih goriv, ki je primerna le za uporabo v večjih energetske sistemih.

Les, ki se bo uporabil za kurivo, bo po predhodni preverbi možnosti izrabe uporabljen v kurilnicah na lesno biomaso.

Nosilki ukrepa: država, občina.

4.1.3 Horizontalni ukrepi

4.1.3.1 Lokalni energetski koncept

Lokalni energetski koncept in odlok o načrtu kakovosti zraka se izvajata usklajeno.

Nosilka ukrepa: občina.

4.1.3.2 Informiranje glede zmanjševanja toplotnih izgub stavb in spodbujanje takega zmanjševanja

Z zmanjševanjem toplotnih izgub stavb se zmanjšuje potreba po toploti za ogrevanje, sorazmerno s tem se zmanjšujejo tudi emisije onesnaževal zaradi ogrevanja. Energetska prenova stavb je glavni dolgoročni ukrep za zmanjšanje onesnaženosti zraka.

Energetska prenova stavb se lahko spodbuja s subvencijami države.

Občina bo zagotavljala prostore in delovno opremo za dejavnosti energetske svetovalne službe ENSVET. Delo ENSVET-a se bo okrepilo in nadgradilo z obveščanjem občanov o možnosti brezplačnih energetskih nasvetov, s pridobivanjem informacij o nepovratnih sredstvih in posojilih, ki jih Eko sklad v okviru svojih dejavnosti namenja za zmanjševanje toplotnih izgub stavb.

Nosilci ukrepa: država, občina, ENSVET.

4.1.3.3 Izvaja se energetska prenova objektov v občinski lasti.

Občina ima v vseh svojih objektih že vpeljano energetske knjigovodstvo. Izdelane so tudi energetske izkaznice za večino javnih objektov, ki imajo več kot 50 m² ogrevalne površine.

Na podlagi analiz in energetskih pregledov je za 27 javnih objektov in en stanovanjski objekt v občinski lasti pripravljen poseben projekt energetske prenove s prednostno izvedbo prenove do konca leta 2019.

Nosilki ukrepa: občina, država.

4.1.3.4 Natančna evidenca malih kurilnih naprav

Izvajalci dimnikarskih storitev sporočajo evidence kurilnih naprav in izmerjenih vrednostih emisij dimnih plinov (vrsta, tip, starost, moč kurilne naprave, rezultati meritev dimnih plinov, vrsta goriva, vlažnost drv itd.) v poseben spletni program (EviDim). Država izvede povezljivost evidenc o nepremičninah Geodetske uprave Republike Slovenije, evidenc kurilnih naprav in evidenc o energetskih izkaznicah stavb.

Država zagotovi, da so ti podatki neposredno dostopni tudi občinam.

Nosilci ukrepa: država, izvajalci dimnikarskih storitev.

4.2 Ukrepi na področju prometa

Ukrepi na področju prometa prednostno temeljijo na prehodu (in vračanju) k trajnostni mobilnosti. Pri uporabi motorjev z notranjim izgorevanjem se spodbuja zamenjava takšnih motorjev z motorji brez izpustov ali z minimalnimi izpusti delcev ter k povečevanju učinkovitosti vseh vrst prometa.

4.2.1 Spodbujanje trajnostnega prevoza na ravni mesta

Občina izvaja Celostno prometno strategijo mesta Novo mesto ter sprejeti načrt trajnostne mobilnosti na območju mesta Novo mesto. Prednostni ukrepi so:

- spodbujanje kolesarjenja z umestitvijo novih kolesarskih stez in prometa za pešce na vseh ravneh,
- izboljšanje sistema mestnega potniškega prometa (kakovostne storitve, prestopne točke, informiranje, zagotavljanje varnosti),
- izboljšanje infrastrukture za invalide, da jim postane mestni potniški promet fizično dostopen,

- izboljšanje dostopnosti šol, vrtcev, bolnišnice,
- odprava omejitev gibanja gibalno omejenih oseb na infrastrukturi, javnih površinah in vstopih v javne stavbe in poslovne prostore,
- zagotovitev večje prometne varnosti za šolajočo se mladino,
- zmanjšanje nasprotovanj med različnimi oblikami prometa,
- zmanjšanje negativnega vpliva prometa na zdravje,
- povečanje izbire ciljev potovanj s sistemom mestnega potniškega prometa,
- zmanjšanje oziroma ustavitve rasti obsega cestnega prometa,
- urejanje mirujočega prometa. Občina se zavzema za uporabo zbranih parkirnin za ukrepe spodbujanja javnega potniškega prometa in drugih ukrepov za zmanjševanje onesnaženosti zraka,
- razbremenitev prometa v središču mesta z izgradnjo potrebnih obvoznic.

Nosilki ukrepa: občina, država.

4.2.2 Izboljšanje mestnega potniškega prometa (MPP)

Občina izboljša učinkovitost mestnega potniškega prometa z naslednjimi ukrepi:

- prenovitev mestnega potniškega prometa s ponovno določitvijo prog in povečanjem pogostnosti voženj, zlasti ob prometnih konicah (ob prihodu in odhodu delavcev in šolajoče mladine),
- v sodelovanju s sosednjimi občinami pregled voženj v primestnem in medkrajevnem prometu in usklajitev obeh vrst prometa (možnost podaljševanja obeh vrst prog),
- ukrepi za spodbujanje opuščanja uporabe osebnih vozil/spodbujanje uporabe MPP za potovanja znotraj območja mesta (promocija in spodbude za sodelujoče).

Nosilki ukrepa: občina, država.

4.2.3 Zagotovitev parkiranja koles

Občina zagotovi izgradnjo in ureditev parkirišč za parkiranje in varno shranjevanje koles pred najbolj obiskanimi občinskimi javnimi stavbami v mestu ter na drugih območjih parkiranja koles, država pa zagotovi izgradnjo in ureditev parkirišč za parkiranje in varno shranjevanje koles pred državnimi objekti.

Nosilki ukrepa: občina, država.

4.2.4 Nadgraditev obstoječih postaj/postajališč MPP za večjo prometno varnost in boljše standarde kakovosti storitev MPP

Občina zagotovi izboljšanje povezav pločnikov do avtobusnih postajališč za MPP in ureditev varnih dostopov. Nadgradi avtobusna postajališča MPP, da bodo ustrezala sodobnim standardom in bodo lahko dostopna tudi invalidom.

Kakovostno omrežje MPP se zagotovi s pregledom omrežja mestnega potniškega prometa zaradi izboljšanja pokritosti celotnega mesta z dovolj pogostimi vožnjami, zlasti z izboljšanjem možnosti prestopov med mestnimi in primestnimi avtobusi ter vlaki.

Občina in podjetje za izvajanje mestnega in primestnega prometa zagotovita na spletnih straneh osvežene in odzivne podatke o voznih redih in točne podatke o prihodu avtobusov na postajališče.

Nosilki ukrepa: država, občina.

4.2.5 Trajnostna parkirna politika

Občina zagotovi parkirišča (predvidoma na železniški postaji in drugih območjih) za parkiranje avtomobilov, koles in uporabo javnega potniškega prometa z obrobja mesta v središče mesta (park & ride).

Nosilka ukrepa: občina.

4.2.6 Urejanje mestnega potniškega prometa

Ob vzpostavitvi ali obnovi voznega parka MPP se pospešeno izvaja nakup ali zamenjava vozil, ki ustrezajo najmanj standardu EEV ali EURO VI. Ukrep se podpira s subvencijami države.

Za povečevanje deleža mestnega potniškega prometa se prilagodijo vozni redi z možnostjo povečanja pogostnosti odhodov mestnih avtobusov in alternativnih oblik mestnega prometa z uvedbo informacij na elektronski tabli in vozni redi avtobusov šolskim urnikom.

Posebna pozornost se nameni povezavam naselij z železniškimi postajami za zadovoljitev potreb po mobilnosti dnevnih migrantov, pri čemer je treba zagotoviti večjo točnost in zanesljivost železniškega prometa. Vozni redi in povezave rednih in šolskih prog prevozov se dodatno uskladijo.

Šolski avtobusi prevažajo tudi druge potnike.

Nosilci ukrepa: občina, država, prevoznik.

4.2.7 Spodbujanje izdelave mobilnostnih načrtov

Subjekti javnega in gospodarskega sektorja na območju občine, ki do konca leta 2016 še niso izdelali mobilnostnih načrtov in imajo več kot 30 zaposlenih, za svoje potrebe izdelajo mobilnostne načrte, v katerih določijo ukrepe za povečanje trajnostne mobilnosti.

Državni organi in drugi subjekti javnega sektorja ter gospodarstva na območju občine morajo medsebojno uskladiti ukrepe iz svojih načrtov.

Državni organi in drugi subjekti javnega sektorja ter gospodarstva izvajajo ukrepe iz načrta in po potrebi posodobijo načrte.

Nosilci ukrepa: občina, država, posamezni subjekti javnega sektorja in gospodarski sektor.

4.2.8 Preusmeritev tovornega prometa na železnico

Zaradi večjega števila tovornega prometa, ki ga uporabljajo predvsem večji industrijski obrati, se ocenjuje, da so emisije prahu iz tovornega cestnega prometa dokaj visoke, zato jih je treba bistveno zmanjšati. Vsi nosilci izvajajo ukrepe, da se večji del tovornega prometa preusmeri na železnico.

Nosilci ukrepa: država, izvajalci gospodarskih dejavnosti, ki imajo svoje obrate na območju občine, Slovenske železnice in Gospodarska zbornica Slovenije.

4.2.9 Optimizacija zimskega posipanja in soljenja cest

Ceste se bodo čim več plužile, da bo manjša potreba po posipanju. Ceste se bo posipalo le s soljo (natrijevim kloridom) oziroma soljo z dodatki kalcijevih in magnezijev kloridov. Posipanje z drobljenimi kamnitimi agregati je dopustno samo v izjemnih primerih ob posebnih vremenskih razmerah. Ti izjemni primeri se opredelijo v načrtih zimske službe. Navedeno velja tudi za posipanje površin za pešce. Posip s kamnitimi agregati se še vedno dopusti na malo ali zelo

malo obremenjenih cestah nižjega reda, na makadamskih voziščih, kjer bi drugačen način zimskega vzdrževanja povzročal prevelike težave v prometu. Ti odseki cest morajo biti opredeljeni v načrtih zimske službe.

Nosilci ukrepa: občina, država, izvajalci zimske službe.

4.2.10 Komunalna vozila in taksi služba

Vozni park komunalnih služb se bo postopoma obnavljal z vozili na stisnjeni zemeljski plin ali hibridni ali električni pogon. Dopusten pa je tudi nakup vozil na pogon z notranjim izgorevanjem, ki ustrezajo najmanj emisijskemu razredu EURO VI. Podjetja pripravijo akcijske načrte za uvajanje okolju prijaznih vozil v svoje vozne parke.

Občina določi pogoje za taksi službo, ki jo spodbuja k zmanjšanju emisij prašnih delcev.

Občina spodbuja izvajalce dostavnih služb k uporabi okolju prijaznih vozil. Podjetja pripravijo akcijske načrte za uvajanje okolju prijaznih vozil v svoje vozne parke.

Občina spodbuja izvajalce dejavnosti varovanja k uporabi okolju prijaznih vozil. Podjetja pripravijo akcijske načrte za uvajanje okolju prijaznih vozil v svoje vozne parke.

Država zagotovi dodatne spodbude za zamenjavo komunalnih, dostavnih, taksi in drugih vozil.

Nosilci ukrepa: občina, izvajalci občinskih komunalnih javnih služb in taksi služb, dostavnih služb in služb varovanja.

4.2.11 Spodbujanje elektromobilnosti in njen preboj

Ne glede na to, da je končni cilj z vidika kakovosti zraka prehod k prevozu blaga po železnici in k trajnostni mobilnosti potnikov, lahko v prehodnem obdobju prehod dizelskih motorjev osebnih avtomobilov k elektromotorjem pomembno prispeva k zmanjšanju izpustov delcev.

Občina in država bosta usklajeno zagotavljali ukrepe za odpravljanje ovir za preboj elektromobilnosti in spodbujanje elektromobilnosti, zlasti bo:

- občina na svojih zemljiščih omogočila postavitve ustrezne pametne polnilne infrastrukture ob upravnih občinskih objektih, objektih upravnih enot, fakultet, študentskih domov, bolnišnic in zdravstvenih domov ter drugih objektih občinske in državne javne uprave, kjer imajo občani dnevne opravke. Občina bo po ureditvi oziroma rezervaciji zemljišča prostor ponudila ustrezno usposobljenemu subjektu, ki izvaja dejavnost storitve polnjenja, da postavi ustrezno pametno polnilno infrastrukturo, pri čemer bodo polnilnice stroške polnjenja in parkirnine pobirale s sodobnimi načini plačila,
- občina (oziroma upravniki parkirišč z več kakor 50 parkirnimi mesti) na javnih parkiriščih v mestu zagotovila, da bosta vsaj 2 % parkirnih mest opremljena z ustrezno pametno polnilno infrastrukturo. Občina bo po ureditvi oziroma rezervaciji zemljišča ponudila ustrezno usposobljenemu subjektu, ki izvaja dejavnost storitve polnjenja, da na njem postavi ustrezno pametno polnilno infrastrukturo, pri čemer bodo polnilnice omogočale sodobne načine plačila,
- občina s predpisi uredila, da bodo morali prihodnji investitorji skupnih stanovanjskih stavb od leta 2018 naprej na parkiriščih lastnikov stanovanj, kjer je več kot 30 parkirnih mest, zagotoviti na to število parkirnih mest vsaj eno parkirno mesto, rezervirano za parkiranje in opremljeno z ustrezno pametno polnilno infrastrukturo,
- občina spodbujala trgovce in gostince, da opremijo parkirne površine z ustrezno pametno polnilno infrastrukturo,
- občina spodbujala zamenjavo zastarelih komunalnih vozil z nizkimi emisijskimi razredi EURO s hibridnimi ali električnimi vozili, pri čemer bodo komunalna podjetja postopno zagotovila potrebno pametno polnilno infrastrukturo,

- država glede na finančne vire vsaj tri leta zagotavljalna ustrezne spodbude za nakup osebnih in poslovnih vozil, avtobusov in komunalnih vozil, pri čemer bo delež spodbud za območja s slabo kakovostjo zraka višji,
- država po možnosti zagotavljalna dodatne spodbude za infrastrukturo za elektromobilnost.

Nosilki ukrepa: občina, država.

4.2.12 Izboljšanje cestne infrastrukture, namenjene kolesarjem in pešcem

Izboljša se cestna infrastruktura, namenjena pešcem in kolesarjem ob državnih cestah, da bi omogočili nemotorizirane oblike prevoza iz bližnjih zaselkov. Občina in država izdelata načrt, da se vse kolesarske steze povežejo v enotno omrežje in da se zagotovi izvedba teh povezav najmanj do konca leta 2019.

Pri pripravi načrta povezovanja državnega in občinskega prometnega omrežja se upoštevajo določila veljavnih občinskih prostorskih aktov, ki določajo urejanje kolesarskih povezav in povezav za pešce, ki naj upoštevajo rešitve iz veljavnega Občinskega prostorskega načrta Mestne občine Novo mesto (Uradni list RS, št. 101/09, 37/10 – teh. popr., 76/10 – teh. popr., 77/10 – DPN, 26/11 – obv. razl., 4/12 – teh. popr., 87/12 – DPN, 102/12 – DPN, 44/13 – teh. popr., 83/13 – obv. razl., 18/14, 46/14 – teh. popr. in 16/15 ter Dolenjski uradni list, št. 12/15), in sicer:

- uredi se daljinska kolesarska povezava v smeri vzhod–zahod kot del državne kolesarske povezave Rateče–Obrežje in glavna kolesarska povezava v smeri sever–jug kot del državne kolesarske povezave Metlika–Novo mesto–Sevnica. Uredi se medobčinska kolesarska povezava v smeri Novo mesto–Mirna Peč. Omrežje javnih cest (cest, pločnikov in sprehajališč, kolesarskih stez in poti) se povezuje v urejen in varen sistem, opremljen z ustrezno urbano opremo prostora,
- omrežje državnih in občinskih cest se prenovi. Na območjih naselij se gradijo povezovalne ceste ter ustrezne ureditve za pešce in kolesarje,
- z rekonstrukcijami oziroma novogradnjami se izboljša prometna povezanost med občinskim središčem, lokalnimi središči in drugimi naselji občine. Zagotovi se dober dostop do območij centralnih in gospodarskih dejavnosti, stanovanjskih območij in območij s turističnimi možnostmi ali turističnim pomenom,
- na območju Novega mesta se ob izgradnji obroča povezovalnih cest, ki se navezuje na potek prihodnje trase ceste 3. razvojne osi, izvedejo potrebne novogradnje in prenove kolesarskega omrežja in omrežja za pešce,
- omrežje cest se opremi s pločniki, ob pomembnejših prometnicah pa tudi s kolesarskimi stezami. Na območju pomembnejših naselij se ob urbanistično pomembnejših cestah uredijo tudi pločniki in kolesarske steze. Občina v razvojnih in programskih dokumentih določi prednostne povezave med soseskami in naselji. Primarno se v ta namen navezuje Mali Slatnik in Cikavo, Otočec, Prečno, Kamence, Muhaber, druga naselja pa glede na ugotovljeni interes in potrebe.

Nosilki ukrepa: država, občina.

4.2.13 Omejevanja in umirjanje prometa

Občina izvaja načrt omejevanja in umirjanja prometa – uvajanje »cone 30« na mestnih ulicah, kjer je veliko žrtev prometa in so najbolj ranljivi otroci.

Posebna pozornost bo pri omejevanju in umirjanju prometa poleg prometne varnosti še posebej namenjena urejanju problematičnih con za pešce in izpostavljenih območij za varen in učinkovit kolesarski promet.

Nosilka ukrepa: občina.

4.2.14 Odprava zastojev v prometu in zagotavljanje visoke pretočnosti prometa

Dokler so osebni avtomobili najpogostejši način prevoza oseb, je eden od pomembnih ukrepov odprava zastojev in povečanje prepustnosti v prometu, pri čemer ima še posebno prednost zagotavljanje pretočnosti za MPP.

Na območju občine bo izvedena ustrezna analiza prepustnosti prometa, kar bo podlaga za izvajanje ukrepov.

Nosilki ukrepa: občina in država.

4.2.15 Spodbujanje uporabe stisnjenega plina

Ekološki vidik je v prometnem načrtovanju postal eden izmed najpomembnejših postavk pri razvoju in načrtovanju novih rešitev. Za doseganje zelenih okoljskih in tudi ekonomskih ciljev je treba pri prometnem načrtovanju upoštevati tudi smernice razvoja trajnostne mobilnosti, del katerih je uvajanje alternativnih pogonskih goriv. Kot okoljsko, ekonomsko in tehnološko najprimernejše alternativno pogonsko gorivo se vse bolj uveljavlja stisnjeni zemeljski plin oziroma CNG in LPG.

Uporabo stisnjenega plina je treba spodbujati predvsem v:

- mestnem potniškem prometu občine,
- občinskih javnih gospodarskih službah,
- drugih storitvenih panogah (taksi služba, pošta, prevozniki ipd.),
- v osebнем potniškem prometu.

V skladu z zelo načelnimi in splošnimi usmeritvami Operativnega programa za izvajanje evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020 in drugimi usmeritvami s področja varovanja zraka je treba zasnovati polnilno infrastrukturo z naslednjimi cilji:

- vzpostaviti je treba tipske polnilne postaje, ki bodo ustrezale potrebam (zmogljivost polnjenja) velike večine uporabnikov,
- primarno je potrebna oskrba vozil, hkrati pa je treba izkoristiti druge možnosti, ki jih dajejo stisnjeni plin in polnilne infrastrukture (polnjenje premičnih zalogovnikov za nadomeščanje ekonomsko manj ugodnih energentov),
- ob polnilni postaji za stisnjeni plin je treba v polnilnico umestiti tudi polnilno postajo za električna vozila z ustrezno zmogljivostjo (hitre polnilne postaje),
- nujno je vključevanje obnovljivih virov energije (biometan),
- objekt mora biti izveden v skladu s standardi oziroma usmeritvami s področja učinkovite rabe energije.

Nosilki ukrepa: občina, država.

4.12.16 Priročnik in promocija varčne vožnje (prilagojene za kakovost zraka)

Država izdela priročnik varčne vožnje s ciljem zmanjšanja porabe goriva, varne vožnje in zmanjšanja izpustov delcev in ga objavi na spletni strani ministrstva o kakovosti zraka.

Država letno izvaja posamične aktivnosti varčne vožnje v različnih oblikah in komunicira o tej temi z različnimi deležniki.

Občina se bo na svoj krajevno primeren način vključevala v komuniciranje ter uporabljala priročnik in druga gradiva, ki jih bo pripravila država.

Nosilki ukrepa: občina, država.

4.2.17 Ustanavljanje klubov lastnikov avtomobilov in skupna uporaba avtomobilov

S ciljem zmanjševanja števila avtomobilov bo država v sodelovanju z občino spodbujala in promovirala ustanavljanje lokalnih klubov lastnikov avtomobilov za skupno rabo avtomobilov. Namen skupne uporabe avtomobilov je, da skupinski lastniki avtomobilov skupno načrtujejo deljeno uporabo avtomobilov in jih tudi skupaj vzdržujejo.

Nosilki ukrepa: država, občina.

4.2.18 Zagotavljanje prevoza na klic gibalno oviranim osebam in skupinam ljudi, ki nimajo ali ne želijo imeti osebnega avtomobila, in prevoza z območij, kjer ni smiselna vzpostavitev MPP z rednim voznim redom (prevoz na »zahtevo«)

Občina bo preverila smiselnost vzpostavitve javnega potniškega prometa na odročnih in manj poseljenih območjih. Če javni potniški promet ni smiseln, bo intenzivno promovirala prevoze na zahtevo in tudi komunicirala z občani s ciljem zmanjšanja uporabe osebnih vozil gospodinjestev.

Nosilka ukrepa: občina.

4.2.19 Spodbujanje trajnostnega prihoda v službo

Ministrstvo, pristojno za promet, v sodelovanju z ministrstvi, pristojnimi za okolje, delo, gospodarstvo, javno upravo in zdravje, prouči še druge možnosti spodbujanja trajnostnega prihoda v službo, vključno z ugodnejšim vračilom potnih stroškov.

Ministrstvo, pristojno za javno upravo, po določitvi novega modela povrnitve potnih stroškov tega takoj uvede v uporabo, ministrstvo, pristojno za gospodarstvo, pa ga v sodelovanju z GZS skuša uvesti tudi v gospodarstvo.

Nosilki ukrepa: država, GZS.

4.2.20 Zagotavljanje prevoza koles na avtobusih in vlakih v primestnem in medkrajevem prometu

Ministrstvo, pristojno za promet, v sodelovanju z izvajalci primestnega in medkrajevnega avtobusnega in železniškega prometa začne v letu 2017 uvajati in zagotavljati prevoz koles na avtobusih in v vlakih.

Nosilka ukrepa: država.

4.2.21 Ureditev kolesarskih stez in cestišč za uporabo koles ter odprava ključnih pomanjkljivosti za množično uporabo kolesarjenja za dnevne opravke

Občina bo nadaljevala z gradnjo kolesarskih stez in odpravljala pomanjkljivosti.

Nosilka ukrepa: občina.

4.2.22 Sprotna in intenzivna promocija novih kolesarskih stez

Občina bo skupaj z drugimi deležniki (kolesarske mreže, športna združenja, organizacije s področja varovanja okolja, organizacije s področja varovanja zdravja, turistična združenja ipd.) sprotno ob »otvoritvi« kolesarskih stez, na kolesarskih (ter športnih in rekreacijskih) prireditvah in ob vseh priložnostih, zlasti ob začetku kolesarskih sezone, spodbujala kolesarjenje za prevoz v službo in po dnevnih opravkih.

Ministrstvo, pristojno za okolje, postane promotor, soorganizator (in po potrebi tudi plačnik dela stroškov), pri čemer se vse promocijsko in drugo gradivo označi z glavo ministrstva, pristojnega

za okolje, označbami kakovosti zraka v Sloveniji in navedbo, da ministrstvo, pristojno za okolje, podpira (in sofinancira) področje oziroma prireditev s ciljem trajnih učinkov na zdravje in okolje z vidika kakovosti zraka.

Nosilki ukrepa: država, občina.

4.2.23 Sprotna in intenzivna promocija uporabe MPP

Občina bo skupaj z drugimi deležniki (upokojska združenja, delodajalci, organizacije s področja varovanja okolja in varovanja zdravja, turistična združenja ipd.) sprotno ob »otvoritvi« novih avtobusnih prog, uvedbi novih avtobusov in vseh priložnostih ter zlasti začetku šolskega in študijskega leta ter drugih priložnostih spodbujala MPP za prevoz v službo in za dnevne opravke.

Ministrstvo, pristojno za okolje, postane promotor, soorganizator (in po potrebi tudi plačnik dela stroškov), pri čemer se vse promocijsko in drugo gradivo označi z glavo ministrstva, pristojnega za okolje, označbami kakovosti zraka v Sloveniji in navedbo, da ministrstvo, pristojno za okolje, podpira (in sofinancira) področje oziroma prireditev s ciljem trajnih učinkov na zdravje in okolje z vidika kakovosti zraka.

Nosilki ukrepa: država, občina.

4.2.24 Ureditev pločnikov, varni prehodi za pešce in odprava ključnih pomanjkljivosti za množično hojo po vsakodnevnikih opravkih

Občina bo pregledala večino poti, pločnikov in prehodov za pešce, ki bi jih lahko dejansko uporabljalo več pešcev za vsakodnevne opravke (delo v službo, prihod v šolo, obisk državnih oziroma občinskih in javnih mest, prostočasne dejavnosti, trgovine in lokali, parki ipd.) ter opredelila ključne pomanjkljivosti, kot so: manjkajoči deli pločnikov; ovire na pločnikih; nepravilno ali pomanjkljivo postavljeni prehodi za pešce; neosvetljeni deli cest; nevarna križanja; luknje na cestah in škropljenje pešcev ob dežju; pomanjkljivo čiščenje pločnikov pozimi itd).

Na podlagi analize bo občina začela navedene pomanjkljivosti odpravljati.

V občini se bodo vzpostavile cone za pešce, skupaj z ukrepi omejevanja in umirjanja prometa.

Občina bo skupaj z državo promovirala nove cone za pešce in komunicirala z občani, da bodo te nove cone za pešce dejansko začeli vsakodnevno uporabljati in s tem zmanjšali vsakodnevno uporabo avtomobila.

Nosilka ukrepa: občina.

4.2.25 Promocija – kampanje:

a) hoje in pohodništva

Občina in država bosta skupaj z drugimi deležniki (upokojska združenja, delodajalci, organizacije s področja varovanja okolja in zdravja, turistična združenja, kulturna društva ipd.) ob množičnih pohodniških prireditvah in drugih priložnostih spodbujali hojo in pohodništvo tudi kot vsakodnevno hojo v službo in po opravkih, vključno s kombinacijo uporabe MPP (peš hoja do postajališč in postaj), s ciljem ohraniti ustrezno kakovost zraka.

Ministrstvo, pristojno za okolje, postane promotor, soorganizator (in po potrebi tudi plačnik dela stroškov), pri čemer se vse promocijsko in drugo gradivo označi z glavo ministrstva, pristojnega za okolje, označbami kakovosti zraka v Sloveniji in z navedbo, da ministrstvo, pristojno za okolje, podpira (in sofinancira) področje oziroma prireditev s ciljem trajnih učinkov na zdravje in okolje z vidika kakovosti zraka;

b) hoje in tekaštva – maratona

Občina bo skupaj z drugimi deležniki (športna, kulturna in pohodniška društva, organizatorji športnih prireditev in maratonov, delodajalci, organizacije s področja varovanja okolja in zdravja, turistična združenja ipd.) sprotno ob pohodih, tekaških tekmah in prireditvah ter maratonih in vseh priložnostih spodbujala hojo in pohodništvo tudi kot vsakodnevno hojo v službo in po opravkih, vključno s kombinacijo uporabe MPP (hoja do postajališč in postaj), s ciljem ohraniti ustrežno kakovosti zraka.

Ministrstvo, pristojno za okolje, postane promotor, soorganizator (in po potrebi tudi plačnik dela stroškov), pri čemer se vse promocijsko in drugo gradivo označi z glavo ministrstva, pristojnega za okolje, z označbami kakovosti zraka v Sloveniji in z navedbo, da ministrstvo, pristojno za okolje, podpira (in sofinancira) področje oziroma prireditev s ciljem trajnih učinkov na zdravje in okolje z vidika kakovosti zraka;

c) hoje in planinarjenja

Občina in država bosta skupaj z drugimi deležniki (upokojska združenja, delodajalci, organizacije s področja varovanja okolja in zdravja, turistična združenja, planinska društva ipd.) spodbujali hojo in pohodništvo tudi kot vsakodnevno hojo v službo in po opravkih, vključno s kombinacijo uporabe MPP (hoja do postajališč in postaj) s ciljem ohraniti ustrežno kakovost zraka.

Ministrstvo, pristojno za okolje, postane promotor, soorganizator (in po potrebi tudi plačnik dela stroškov), pri čemer se vse promocijsko in drugo gradivo označi z glavo ministrstva, pristojnega za okolje, z označbami kakovosti zraka v Sloveniji in z navedbo, da ministrstvo, pristojno za okolje, podpira (in sofinancira) področje oziroma prireditev s ciljem trajnih učinkov na zdravje in okolje z vidika kakovosti zraka.

Nosilki ukrepa: država, občina.

4.2.26 Kolesu prijazna vrtec in šola

Vrtci in osnovne šole so na področju prometa glede načina prihoda/prevoza otroka v šolo ali vrtec eden večjih povzročiteljev oziroma sprožilcev slabe kakovosti zraka, zato je zelo pomembno, da se uporabijo vse možnosti za izboljšanje kakovosti zraka tudi na tem področju.

Občina bo v sodelovanju z vsemi vrtci in šolami na svojem območju preučila vse možnosti drugečnega načina prihoda oziroma prevoza otrok v vrtec in šolo.

Občina bo v sodelovanju z vrtci in šolami odpravila na območju prevoza otrok vse ovire in izpolnila vse potrebne pogoje, da se bo delež otrok, ki prihajajo v vrtec in šolo peš, s kolesom ali javnim potniškim prometom, bistveno povečal.

Nosilka ukrepa: občina.

4.2.27 Peš v šolo in vrtec

Otroci iz vrtcev in otroci (nižjih razredov) osnovnih šol morajo več hoditi, kar pomeni zlasti manj voženj z avti njihovih staršev.

Občina bo v sodelovanju z vrtci in osnovnimi šolami ter skupnostmi staršev določila ukrepe, ki bodo povečali hojo v vrtece in šole:

- preveritev varnostnih okoliščin in izvedba ustreznih ukrepov,
- preveritev prometnovarnostnih okoliščin in izvedba ustreznih ukrepov,
- odstranitev vseh »logističnih« ovir in preprek na poti do šole,
- vzpostavitev vseh potrebnih infrastrukturnih objektov in naprav za učinkovit in varen prihod otrok v šolo.

Občina bo v sodelovanju s starši in šolami ponovno preverila ustreznost zagotavljanja avtobusnih prevozov otrok v šolo in jih po potrebi spremenila, da se nepotrebni avtobusni prevozi v bližini šol ukinejo; da se na oddaljenih območjih, kjer ni avtobusnega prevoza v šolo, ta na novo uvede, predvsem pa da se celotne generacije mladih skupaj s starši spet zavejo pomena hoje kot najbolj naravnega načina gibanja človeka.

Nosilka ukrepa: občina.

4.2.28 Uvedba izposoje koles v občini

Občina bo uvedla sistem izposoje koles najmanj na treh lokacijah.

Država lahko zagotovi dodatne spodbude za uvedbo sistema v občini.

Nosilki ukrepa: država, občina.

4.2.29 Izboljšanje cestne infrastrukture

Država pospeši izgradnjo ceste, načrtovane z državnim prostorskim načrtom »3. razvojna os jug«, rekonstrukcija križišča Belokranjske ceste, obvoznica Regrča vas.

Nosilka ukrepa: država.

4.2.30 Omejevanje hitrosti na avtocestah in hitrih cestah na območjih s slabo kakovostjo zraka v času, ko agencija razglasi čezmerno onesnaženost

Omejijo se hitrosti na odsekih avtocest na območju občine in avtocestnih odsekov, ki se priključujejo nanj, kadar agencija razglasi čezmerno onesnaženost.

Agencija z uporabo modela COPERT ocenjuje, da so emisije delcev iz osebnega motornega prometa s povprečno sestavo vozil v Sloveniji pri hitrosti 110 km/h za četrtno manjši kot pri hitrosti 130 km/h. Pri zmanjšanju hitrosti s 130 km/h na 90 km/h je zmanjšanje emisij delcev kar 40 %. Znižanje hitrosti zmanjša tudi obremenitve s hrupom, manjše so poraba goriva in emisije toplogrednih plinov, obenem pa je varnost udeležencev prometa večja ob nezmanjšani pretočnosti cest. Zagotovljena bosta nadzor in omejitve hitrosti.

Država bo ob uvedbi ukrepa in še pred prvo naslednjo sezono preseganj intenzivno komunicirala z javnostjo o pripravi in izvajanju ukrepa.

Ukrep se bo začel izvajati na območju preseganja najmanj do konca leta 2019.

Cilj izvajanja ukrepa je, da se skrajšajo obdobja in število večdnevni zaporednih preseganj dnevni mejni vrednosti in znižajo ravni delcev PM₁₀ v zunanjem zraku.

Nosilka ukrepa: država.

4.3 Ukrepi na drugih področjih

4.3.1 Podporni in drugi ukrepi

4.3.1.1 Povečanje učinkovitosti javne uprave za boljšo kakovost zraka

Izraba možnosti svetovnega spleta za delovanje javne uprave in celotnega javnega sektorja ter javnih služb.

Javna uprava, celotni javni sektor in javne službe lahko za svoje delovanje bolje izkoristijo možnosti svetovnega spleta za manjše obremenjevanje okolja tudi na področju kakovosti zraka.

Javna uprava, javni sektor in javne službe bodo izrabile vse možnosti, ki jih omogoča svetovni splet, da bodo zasebni in poslovni uporabniki lahko urejali svoje zadeve z navedenimi subjekti javnega sektorja na daljavo prek svetovnega spleta, ne da bi morali osebno obiskati poslovne prostore teh subjektov.

V ta namen bodo navedeni poslovni subjekti v naslednjih treh letih prenesli še večji del svojega poslovanja opravljali prek svetovnega spleta, s čimer se bodo obiski poslovnih uporabnikov v njihovih prostorih zmanjšali za polovico.

Nosilci: država, občina in vsi subjekti javnega sektorja ter javnih služb z njune pristojnosti.

4.3.1.2 Ozelenitev mesta

Na površine rastlin se adsorbirajo delci in na ta način pripomorejo k znižanju koncentracij delcev v zraku. Rastline vsrkavajo tudi druga onesnaževala, kakor so dušikovi oksidi in ozon, in tako pripomorejo k izboljšanju kakovosti zraka. Zelene površine prispevajo tudi k zmanjševanju mestnega toplotnega otoka, izboljšajo mikroklimo in so eden izmed ukrepov za prilagajanje podnebnim spremembam. Obstoječe zelene površine v mestu se skrbno varujejo, hkrati pa se pri načrtovanju novih zelenih površin upošteva njihov pomen za kakovost zraka tako pri obsegu novih zelenih površin kakor tudi pri izbiri vrst zasajenih rastlin. Posebna pozornost se namenja zasajevanju območij ob avtocesti.

Nosilki ukrepa: občina, država.

4.3.1.3 Delovanje posebnega spletnega mesta za kakovost zraka in njegovo izboljševanje

Ministrstvo, pristojno za okolje, v sodelovanju z občino vzdržuje in nadgrajuje spletno mesto za kakovost zraka z naslednjimi vsebinami:

- pomen kakovosti zraka;
- pomen čistega zraka za zdravje;
- letni podatki o preteklih emisijah in temeljne značilnosti teh emisij glede na čas (analize, trendi ipd.) in podatki o učinkih ukrepov;
- viri emisij po skupinah (male kurilne naprave, promet, industrija in drugi viri);
- ukrepi za izboljšanje kakovosti zraka, ki jih lahko v vsakodnevem življenju izvajajo posamezniki in gospodinjstva;
- kratkoročni ukrepi, ki so predvideni pri nekajdnevem zaporednem in visokem preseganju mejnih vrednosti;
- dostop do tega odloka;
- povezave na druga spletna mesta s področja vsebin kakovosti zraka (EU, organizacije civilne družbe s področja kakovosti zraka, evropska mesta in regije);
- povezave na spletna mesta občine v zvezi s kakovostjo zunanjega zraka, kontaktni podatki.

Za uspešno uporabo informacij s spletnega mesta se izvaja promocija spletnega mesta, informacije pa se sporočajo gospodinjstvom tudi na druge načine.

Nosilki ukrepa: država, občina.

4.3.1.4 Izvajanje stalne medsektorske sociološko-ekonomske analize kot podlage za načrtovanje ukrepov

Ministrstvo, pristojno za okolje, izvaja stalno medsektorsko sociološko-ekonomsko analizo o socioloških, ekonomskih in drugih okoliščinah ter pogojih za ravnanje ljudi in gospodinjstev glede kakovosti zraka. Na podlagi rezultatov analize je treba letno čim bolj natančno načrtovati uporabo virov za izboljšanje kakovosti zraka in spremembe načrtov za kakovost zraka.

Nosilka ukrepa: država.

4.3.1.5 Izobraževanje in ozaveščanje o kakovosti zunanjega zraka

Ministrstvo, pristojno za okolje, ministrstvo, pristojno za zdravje, in občine skupaj izvajajo akcije izobraževanja in ozaveščanja javnosti s kampanjami o kakovosti zraka in o tem odloku takoj po njegovem sprejetju.

Kampanje so osredotočene vsakokrat na drug in konkreten vidik kakovosti zraka.

Nosilki ukrepa: država, občina.

4.3.1.6 Preprečevanje ognjemetov v času kurilne sezone

Ognjemeti v času kurilne sezone zelo poslabšajo kakovost zraka za več dni zapored.

Občina se odpoveduje ognjemetu v času kurilne sezone.

Občina bo proučila možnost, da namesto ognjemetov ob posebnih priložnostih izvaja svetlobne laserske predstave. Občina skuša doseči, da navedeno zamenjavo namesto ognjemetov na območju občine upoštevajo vsi subjekti, ki bi radi izvajali ognjemetete.

Občina bo krajevno in časovno primerno vse poslovne in druge subjekte ter občane na območju preseganj v času morebitnih priprav na ognjemetete ozaveščala o škodljivosti ognjemetov za kakovost zraka in zdravje ljudi ter o drugih škodljivih vplivih na okolje, vključno s težavami, ki jih povzročajo domačim in divjim živalim.

Občina bo vse morebitne pripravljavce in izvajalce ognjemetov pravočasno skušala prepričati, da ognjemetov ne bi izvajali.

V obdobju izvajanja ukrepa bo v sodelovanju z občino enako ravnala tudi država.

Nosilka ukrepa: občina.

4.3.1.7 Vključitev zagotavljanja kakovosti zraka v občinske akte

Občina zagotavlja vključitev zagotavljanja kakovosti zraka v vse svoje akte tako, da načrtovanje in izvajanje aktov zajema tudi ukrepe za boljšo kakovost zunanjega zraka iz tega odloka in drugih predpisov, ki vplivajo na kakovost zraka.

Nosilka ukrepa: občina.

4.3.1.8 Spodbujanje in promocija tehnoloških rešitev za izboljšanje kakovosti zraka na področju URE in OVE ter trajnostne mobilnosti

Država bo skupaj z znanostjo in gospodarstvom spodbujala tehnološki razvoj za izboljšanje kakovosti zraka na področju URE in OVE ter trajnostne mobilnosti v Sloveniji in zagotavljala ustrezne spodbude (oziroma se bo pri ustreznih razpisih kot eden od prednostnih učinkov upoštevalo tudi izboljšanje kakovosti zraka), tako da bodo inovacije na teh področjih takoj uporabljene za izboljšanje kakovosti zraka v Sloveniji, uporabljene pa bodo tudi za tržni preboj na svetovnem trgu.

Nosilka ukrepa: država.

4.3.1.9 Prostorsko načrtovanje v skladu s potrebo za izboljšanje kakovosti zraka

Uporaba prostora in načrtovanje njegove uporabe bistveno vplivata tudi na kakovost zraka tako z vidika učinkovitosti ogrevanja poslovnih in zasebnih stavb kakor tudi trajnostne mobilnosti.

Prostorsko načrtovanje je doslej premalo upoštevalo problematiko kakovosti zraka s teh dveh vidikov in je premalo prispevalo h kakovosti zraka.

Občina bo pri prostorskem načrtovanju upoštevala potrebo za izboljšanje kakovosti zraka in bo načrtovala predvsem zaokrožena in strnjena območja poselitve, ki bodo omogočala stroškovno učinkovito daljinsko ogrevanje ali uporabo plina in toplotnih črpalk. Območja bodo načrtovana tudi tako, da bodo omogočala učinkovito uporabo JPP, kolesarjenje in hojo oziroma zmanjšala potrebo po vsakodnevni uporabi osebnega avtomobila.

Nosilka ukrepa: občina.

4.3.1.10 Izdelava videoprodukcij, digitalnih in animiranih vsebin s področja kakovosti zraka in njihova javna dostopnost

Z namenom izboljševanja kakovosti zraka se bodo pripravile ustrezne in konkretne videoprodukcije in digitalizirane (ter animirane) oblike vsebin po tematskih sklopih s področja kakovosti zraka.

Vsebine bodo trajno dostopne na spletnih mestih ministrstva in organov v sestavi in poslane območjem preseganj ter vsem občinam v Sloveniji.

Posamične vsebine bodo prek komuniciranja ministrstva z javnostjo ob posebnih priložnostih (začetek kurilne sezone, nenadni dogodki, ob sprejemu posamičnih predpisov s področja kakovosti zraka ipd.) večkrat predvajane prek televizijskih medijev.

Nosilka ukrepa: država.

4.3.1.11 Določitev skrbnika izvajanja tega odloka v občini

Občina in ministrstvo, pristojno za okolje, za usklajeno izvajanje ukrepov na različnih področjih, pomembnih za izvajanje tega odloka v občini, in za usklajeno izvajanje tega odloka določita njegovega skrbnika (upravitelja) v enem mesecu po sprejetju tega odloka.

Nosilki: država, občina.

4.3.2 Ukrepi gospodarstva

4.3.2.1 Izvajalci gospodarskih dejavnosti

Izvajalci gospodarskih dejavnosti se zavedajo pomena kakovosti čistega zraka za okolje in zdravje ljudi, zato aktivno sodelujejo pri zmanjševanju trdih delcev, ki izvirajo iz obratovanja naprav, ki jih upravljajo. Priporoča se zlasti izvajanje ukrepov, ki so navedeni v nadaljevanju.

Nosilci ukrepov: izvajalci gospodarskih dejavnosti (pravne in fizične osebe), ki imajo svoje obrate na območju občine, ter gospodarska in obrtno podjetniška zbornica.

4.3.2.2 Uveljavitev sistema ravnanja z okoljem

Izvajalci gospodarskih dejavnosti izvedejo usposabljanje za uveljavitev sistema ravnanja z okoljem v vseh podjetjih (po svojih finančnih in kadrovskih zmožnostih), ki vključujejo pripravo načrta za usposabljanje, organizacijske prilagoditve in investicije.

4.3.2.3 Spodbujanje najboljših razpoložljivih tehnik (tehnologij BAT – Best Available Technology)

Izvajalci gospodarskih dejavnosti v okviru BAT spodbujajo tehnologije, ki najmanj obremenjujejo zrak z delci PM₁₀.

4.3.2.4 Zmanjševanje prašenja pri prevozu sipkega tovora

Izvajalci gospodarskih dejavnosti zagotavljajo, da prevoz sipkega tovora v glavnem poteka v pokritih tovornjakih ali cisternah.

Pri pretovoru trdnih snovi je treba paziti na:

- popolno ali pretežno zaprtje prostorov, kjer se izvaja pretovor;
- odsesavanje lijakov na presipnih mestih;
- uporaba učinkovitih sistemov filtriranja in zbiranja delcev iz ubežnih emisij (filtri);
- kontrolirano delovanje odsesovalnih naprav;
- uporaba vetrobranov pri pretovoru na odprtem;
- prepoved pretovora pri visokih hitrostih vetra (določiti mejo v m/s);
- prilagajanje višine iztresa spreminjajoči se višini nasutja;
- prašenje – megličenje z vodo na izstopnih odprtinah in v zbirnih lijakih;
- tesnjenje mest, kjer lahko nastane ubežna emisija.

Priporoča se, da izvajalci gospodarskih dejavnosti, kolikor je mogoče in po svojih zmožnostih, zagotavljajo kontrolirano izvajanje pretovora sipkega tovora v cisterne, s čimer se zmanjšajo enkratni izpusti sipkega tovora v okolico. Priporoča se tudi zapiranje strojev in druge opreme za obdelavo trdnih snovi (mletje, mešanje).

4.3.2.5 Zaščita površin z različnimi odprtimi materiali

Izvajalci gospodarskih dejavnosti zaščitijo in preprečujejo odnašanje prašnih delcev z vseh odprtih površin zemljišč.

4.3.2.6 Skupne naloge občine in gospodarstva

Občina bo vse večje gospodarske subjekte povabila, da skupaj pregledajo možnosti skupnih aktivnosti za izboljšanje kakovosti zraka.

Nosilca: občina, gospodarstvo.

4.4 Kratkoročni ukrepi

Kratkoročni ukrepi se izvajajo zaradi skrajšanja obdobj s preseženimi dnevnimi mejnimi vrednostmi PM₁₀ v zunanjem zraku. Kratkoročni ukrepi vsebujejo priporočila občanom in institucijam, da v okviru svojih možnosti začasno zmanjšajo emisije delcev pri uporabi prometnih sredstev in kurilnih naprav za ogrevanje ter drugih naprav, ki oddajajo večje količine delcev.

Ministrstvo, pristojno za okolje, v sodelovanju z občino pripravi zloženko s priporočili občanom za zmanjševanje emisij PM₁₀ v času prekomerne onesnaženosti s PM₁₀, vključno s priporočili o ravnanju v času prekomerne onesnaženosti za zmanjševanje vplivov na zdravje. Zloženka vsebuje tudi druge informacije o onesnaženosti zraka na območju občine.

Ministrstvo, pristojno za okolje, v sodelovanju z resornimi ministrstvi pripravi pravne podlage za učinkovitejše izvajanje kratkoročnih ukrepov z namenom, da se podelijo pooblastila občini, ki ji omogočajo, da v času preseganj mejnih vrednosti lahko omeji promet, način ogrevanja gospodinjstev in sprejme še druge kratkoročne ukrepe (npr. prepove ognjemete na območju celotne občine).

Nosilci ukrepa: občina, država, povzročitelji obremenitve.

5. Drugi podatki

V skladu s točko 1.10 priloge 7 Uredbe o kakovosti zunanjega zraka (Uradni list RS, št. 9/11 in 8/15) so vsi razpoložljivi podatki ali njihovi viri, ki niso vsebovani v tem odloku, objavljeni na spletni strani ministrstva, pristojnega za okolje (http://www.mop.gov.si/si/delovna_podrocja/zrak/).